

Politieke stuurloosheid dreigt in Japan

Regio Update Japan | Het stof van de verkiezingen voor het Japanse Hogerhuis dit weekend is nog nauwelijks neergedaald, maar het is inmiddels duidelijk dat de Japanse politiek een zeer instabiele periode tegemoet gaat.

De regerende coalitie van de Liberaal-Democratische Partij (LDP) en Komeitō had na de Lagerhuis-verkiezingen in oktober 2024 al een minderheid in dit (belangrijkste) deel van het parlement, en nu is de coalitie dus ook de meerderheid in het Hogerhuis (vergelijkbaar met de Eerste Kamer in Nederland) kwijt.

Dit is een zeer zeldzame situatie in de Japanse politiek en maakt de positie van de huidige regering, en waarschijnlijk ook van Premier Ishiba Shigeru, zo goed als onhoudbaar. In elk geval in deze vorm, want de verwachting is dat men zal proberen een oppositiepartij, hoogstwaarschijnlijk de grootste centrumrechtse oppositiepartij de Democratische Partij voor het Volk (of Democratic Party of the People, DPFP), bij de regeringscoalitie te voegen.

Alle oppositiepartijen hebben inmiddels echter al aangegeven dat niet te willen doen met de impopulaire Premier Ishiba aan het hoofd, en diens positie hangt dan ook aan een zijden draadje. De kans is groot dat de LDP Ishiba aan de kant zal schuiven en zal willen vervangen door iemand die de oppositie wel aan tafel kan krijgen.

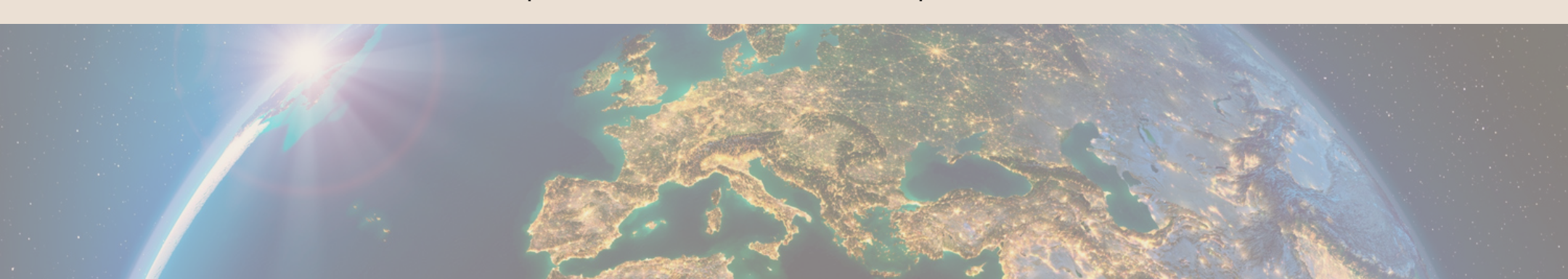
Over de redenen van deze afstraffing van de gevestigde orde, die vooral economisch zijn, heb ik elders al uitgeweid (bijvoorbeeld bij de [VRT](#) en [BNR](#)). De economische problemen zijn voor de gemiddelde Japanner voelbaar in de dalende koopkracht in combinatie met stijgende prijzen, met daarbovenop de stijgende prijs van rijst en de weinig populaire renteverhogingen doorgevoerd door de regering en de Bank of Japan. Dit komt bovenop langere trends van ontevredenheid met de “eeuwige” regeringspartij LDP (die sinds 1955 slechts twee kortstondige perioden niet aan de macht was), die snel is verergerd na recente corruptieschandalen.

De geopolitieke consequenties van de nieuwe politieke verhoudingen in Japan hangen voor een groot deel samen met dat deze politieke crisis ook een systeemcrisis is. Grote ontevredenheid met de status quo heeft geleid tot een scala aan partijen die elk een andere oplossing zien voor de economische malaise. Dit maakt ook een alternatieve regering zonder de LDP, die immers geen meerderheid meer heeft, schier onmogelijk: de oppositiepartijen aan linker-en rechterzijde zijn het over vrijwel niets eens, behalve dat ze zich afzetten tegen de LDP.

Hierdoor zal ook het toevoegen van een derde partij aan de regering de onvrede waarschijnlijk niet wegnemen. De boodschap van de kiezer bij deze verkiezingen was dan ook erg diffuus; veel aandacht is uitgegaan naar de doorbraak van radicaal-rechtse partij Sanseitō (voor een uitstekende analyse van deze partij, zie [dit artikel](#) van Thom van Dam), maar misschien is een interessantere indicatie van de gevoelens van de kiezer dat niet echt één partij de LDP kon verslaan.

Casper wits

Geopolitiek analist China/Japan/Taiwan

Tekenend is dat de grootste oppositiepartij, de centrumlinkse Constitutioneel-Democratische Partij (CDP) geen enkele winst heft geboekt en lijkt te blijven steken op hetzelfde aantal zetels. Door dit alles dreigt er een stuurlaosheid te ontstaan in de Japanse politiek, juist nu internationale dreigingen zich opstapelen en visie en leiderschap vereist is.

Japan's grootste internationale uitdaging is op dit moment de relatie met de VS. De onderhandelingen over de 25% aan importheffingen die Japan om de oren heeft gekregen, en die bijvoorbeeld de Japanse auto-industrie hard zullen raken zitten muurvast. Premier Ishiba heeft dan ook al gezegd dat aftreden op dit moment niet aan de orde is, omdat de komende deadline voor deze onderhandelingen, op 1 augustus, nadert, en dat Japan daarom stabiel leiderschap nodig heeft.

Dit is waar, en misschien zal het Ishiba inderdaad lukken zijn politieke leven met enige weken te verlengen om deze reden. Maar nu onherroepelijk het einde van het korte Ishiba-tijdperk nadert zal de politieke stuurlaosheid in Japan ook meer en meer de internationale slagkracht van Japan verzwakken. Een nieuwe premier van LDP-huize zal weer veel moeite moeten doen een coherente internationale visie te ontwikkelen, en om een stabiele band op te bouwen met Donald Trump, voor zover dat überhaupt mogelijk is.

Ondanks de kritiek die Premier Ishiba bijna non-stop over zich heen heeft gekregen, en het feit dat zijn positie al van begin af aan ernstig verzwakt was, was het juist op internationaal vlak dat hij een sterk team heeft samengesteld, en zo een grote mate van continuïteit in het Japanse buitenlandbeleid kon waarborgen. Een veel genoemde mogelijke opvolger van Ishiba is zijn grote rivaal Takaichi Sanae, de leider van de nationalistische rechtervleugel van de LDP.

In het geval dat ze naar voren geschoven wordt als nieuwe premier zou Takaichi de eerste vrouwelijke premier van Japan worden. Maar vanwege haar nationalistische ideeën zou dit waarschijnlijk negatieve gevolgen hebben voor de relaties met buurlanden, en met name met Zuid Korea, waarmee de cruciale banden de afgelopen jaren eindelijk zijn verbeterd. Om deze en andere redenen zou het ook best kunnen dat de LDP kiest voor een minder controversiële kandidaat.

Tot slot moeten de geopolitieke consequenties van Japan's politieke stuurlaosheid ook weer niet overdreven worden, zeker als het gaat om de banden tussen Europa en Japan, die beter zijn dan ooit en dat hoogstwaarschijnlijk ook zullen blijven.

Casper wits

Geopolitiek analist China/Japan/Taiwan

Er is de laatste jaren in grote mate een consensus ontstaan onder Japanse politici en beleidsmakers over bepaalde geopolitieke uitdagingen zoals de opkomst van China en de daarmee gepaard gaande regionale instabiliteit, en in het verlengde daarvan over het belang van de banden met Europa, evenals met bijvoorbeeld de Zuidoost-Aziatische landen.

Enige tijd geleden schreef ik in NRC zelfs dat Europa wat geopolitiek strategie betreft een voorbeeld kan nemen aan Japan. Vanwege de huidige snelle internationale ontwikkelingen komt de binnenlandse politieke instabiliteit in Japan uiteraard wel erg ongelegen, en dit zal dan ook wel eens een belangrijke test kunnen worden voor de slagkracht van Japan’s geopolitieke denken.

Casper wits
Geopolitiek analist China/Japan/Taiwan

